

Human- og samfunnsvitenskap?

- Vitenskapsteoriene/-modellene vi har sett på:
 - Den hypotetisk-deduktive modellen (HDM)
 - Logisk positivismes verifikasjonisme
 - Poppers falsifikasjonisme
 - Kuhn teori om paradigmer
- Alle er først og fremst modeller for *naturvitenskap*
- Hva med humaniora og samfunnsvitenskap?

Human- og samfunnsvitenskap?

- Opptatt av *menneskelig handling*
- Humaniora:
 - Språk (lingvistikk, filologi), historie, kunst (litteratur, billedkunst osv), kulturfag (etnologi, antropologi osv), psykologi, pedagogikk, (filosofi)
 - Obs «grenseområder» som kognitiv psykologi, nevropsykologi, psykolingvistikk
- Samfunnsvitenskap:
 - Sosiologi, statsvitenskap, sosialantropologi, økonomi

Human- og samfunnsvitenskap?

- Lar menneskelig handling seg utforske med de samme metoder og forklaringsmodeller som naturen?
 - Enhetsvitenskapelig ideal
- Eller finnes det egne fremgangsmåter for human- og samfunnsvitenskapene?
 - Historisme, hermeneutikk

Historisme og hermeneutikk

- Johann Gottfried von Herder (1744-1803)
- Historisme: man kan ikke se historien «utenfra»: man er selv en *del* av den.
 - Hver epoke skal forstås i lys av dens egne kriterier

Historisme og hermeneutikk

- Enhver historisk epoke har sin egen *tidsånd*
 - Dvs Herder avviste at det finnes en allmenn fornuft som har gyldighet gjennom historien (jf Descartes, Kant)
 - Relativisme

Historisme og hermeneutikk

- Wilhelm Dilthey (1833-1911)
- Humanvitenskapene (Geistwissenschaft; «åndsvitenskap») har som tyngdepunkt *tolkning av språklige uttrykk*

Historisme og hermeneutikk

- Kulturelle uttrykk har sin opprinnelse i subjekter
→ bare subjekter kan *forstå* uttrykkene
- De må forstås *fra innsiden* (ikke *fra utsiden*, som i naturvitenskapene)
- Hermeneutikk: en generell grunnlagsteori for alle humanvitenskaper

Historisme og hermeneutikk

- Skille mellom *Erklären* og *Verstehen*
 - Dvs å *forklare* (fra et tredje persons perspektiv), vs å *forstå* (fra et første persons perspektiv)
 - Naturvitenskapenes oppgave er å *forklare* naturen
 - Humanvitenskapenes oppgave er å *forstå* mennesket, og produktene av menneskelig virksomhet
 - Språk, handling, historie, kunst, osv

Det enhetsvitenskapelige idealet

- I følge det enhetsvitenskapelige idealet, kan (og *bør*) alle fenomener utforskes med samme metodologi
 - Logisk positivisme: bare *empirisk verifiserbare* påstander er vitenskapelige (og meningsfulle)
 - Popper: bare *empirisk falsifiserbare* påstander er vitenskapelige

Det enhetsvitenskapelige idealet

- For eksempel: forklaring av menneskelige handlinger skal ha en deduktiv-nomologisk (DN) form.

NN var i situasjonen X

Alle som er i situasjonen X gjør Y

Altså gjorde X Y

- Men finnes det slike allmenne lover for menneskelig handling?

Det enhetsvitenskapelige idealet

- Selv om det finnes noen allmenne generaliseringer om menneskelig handling, har de samme status som naturlover?
 - «Belief-desire» psykologi og «the logical connection argument»
- Obs også praktiske og etiske utfordringer ved eksperimentering på samfunnet og mennesket

Rasjonelle forklaringer

- En alternativ forklaringsmodell: human- og samfunnsvitenskapene er preget av *rasjonelle forklaringer*.
 - Forklaring ut fra *rasjonelle grunner*, ikke objektive *årsaker*
- En rasjonell forklaring gjør en handling *forståelig* ut ifra hvordan vedkommende selv oppfattet situasjonen

Rasjonelle forklaringer

- Forklaringsmønsteret:

NN tror X er den beste måten å oppnå Y på
NN ønsker Y
Altså gjør NN X

- Eksempel: hvorfor gikk jeg til kaféen?

Jeg trodde at å gå til kaféen var den beste måten å få kaffe på;
Jeg ønsket kaffe;
Altså gikk jeg til kaféen

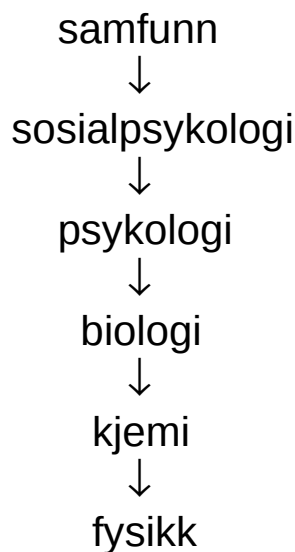
Rasjonelle forklaringer

- Eksempel: hvorfor konfronterte Chamberlain ikke Hitler i 1937-1939?

Chamberlain trodde at å ikke konfrontere Hitler var den beste måten å opprettholde freden på; Chamberlain ønsket å opprettholde freden; Altså konfronterte Chamberlain ikke Hitler

- Forklaring ved allmenne naturlover virker håpløst når det gjelder historiske hendelser; rasjonelle forklaringer viser hvorfor handlingene var, eller virket, fornuftige ut fra vedkommendes syn.

Reduksjonisme

- Obs! Viktig å skille mellom ontologi og metodologi
 - Selv om *fenomenene* (i hvert fall i noen tilfeller) kan reduseres, betyr det ikke at de samme *forklaringsmønstre* må brukes